

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı

3 Şubat 2022 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında
Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesinin Onaylanmasının Uygun
Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/4125)

DIŐIŐLERİ KOMİSYONU

3'üncü Toplantı

3 Şubat 2022 Perşembe

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Dıőıőleri Komisyonu, saat 10.46'da açıldı.

Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Mütteliklik İliőikleri Hakkında Şuşa Beyannamesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduőuna Dair Kanun Teklifi (2/4125) görüşmeleri tamamlanarak kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadıőından, saat 11.53'te toplantıya son verildi.

3 Şubat 2022 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.46

BAŞKAN: Akif Çağatay KILIÇ (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Ahmet Berat ÇONKAR (İstanbul)

SÖZCÜ: Sena Nur ÇELİK (Antalya)

KÂTİP: Ceyda BÖLÜNMEZ ÇANKIRI (İzmir)

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Toplantı yeter sayımız vardır. (*)

Dışişleri Komisyonunun 27’nci Yasama Dönemi Beşinci Yasama Yılı’nın 3’üncü Toplantısını açıyorum.

Bugün 1 adet uluslararası anlaşmayı görüşmeyi planlıyoruz.

Gündemimizde ülkemiz ile Azerbaycan arasında imzalanmış olan Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesi yer almaktadır.

Basın mensubu arkadaşlar görüntülerini alıyorlar herhâlde. Biz normalde girişten sonra basın mensubu arkadaşlara Covid’den dolayı sakinlemesi açısından “Çıkın.” ricasında bulunuyoruz. Dolayısıyla hatırlatmış olayım ama eğer Komisyon üyelerimizin bir itirazı yoksa bu sefer “Çıkın.” ricasında bulunmanın ötesine geçmeyeceğim, takdir sizin. Eğer dersiniz ki: “Hayır, henüz o eşiği aşmadık.” çıkmalarını rica edeceğim. Dolayısıyla varsa bir itiraz alayım, yoksa arkadaşlar kalabilir ama tabii çok uzatmazsanız kalabalık açısından iyi olur. Zaten açılışı yapmış olduk.

O zaman, şimdi, gündemimize geçiyoruz.

II.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

*1.- Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/4125)***

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi’ni görüşeceğiz.

(2/4125) esas numaralı Kanun Teklifi 1 Şubat 2022 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş ve aynı tarihte Komisyonumuza havale edilmiştir.

Şimdi, ilk sözü, Dışişleri Bakanlığı temsilcimize vermek istiyorum. Değerli Bakan Yardımcımız Sayın Yavuz Selim Kıran, hoş geldiniz Komisyonumuza.

Buyurun, söz sizde.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN - Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri; malumunuz Azerbaycan’ın da parçası olduğu Güney Kafkasya Avrasya’nın merkezinde yer alıyor. Bu bölge ilişkilerimizin giderek derinleştiği Asya ülkeleriyle stratejik bağlantı yollarımızın üzerinde bulunuyor. Bu sebeple Güney Kafkasya’da güvenlik ve istikrarın temini millî çıkarlarımızı

* Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve

görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

** (2/4125) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

doğrudan ilgilendiriyor. Bölgenin bir istikrar ve refah alanı olması temel dış politika önceliklerimizden biridir. Güney Kafkasya bugün çatışmanın tahribatını ama aynı zamanda iş birliğinin -Azerbaycan Türkçesiyle “emekdaşlığın”- yararını sergileyen önemli bir saha konumunda.

Karabağ’ın işgalinin sona erdirilmesiyle sahada oluşan gerçekliğin bölgemize yeni fırsatlar sağladığı tarihi bir dönemden geçiyoruz. Tüm tarafları bu fırsatları kullanmaya teşvik ediyor, bu amaç doğrultusunda somut adımlar atıyoruz. Sayın Cumhurbaşkanımız ve Cenap Prezident İlham Aliyev’in ortak önerisiyle üç artı üç bölgesel iş birliği sürecini başlattık. Can Azerbaycan’la bölgedeki iş birliği potansiyelini gerçekleştirmeye yönelik ortak siyasi iradeye sahibiz. “Tek millet, iki devlet” ruhuyla tanımlanan müşterek kültür, dil ve tarihimizden güç alan kardeşliğimiz birçok ülkeye örnek oluyor. Azerbaycan bizim yalnızca kardeşimiz değil, aynı zamanda birçok alanda en yakın ortağımız. Bu ortaklığımızın temelinde geçmişten bu yana imzaladığımız çok sayıda anlaşma ve üst düzey ziyaret yer alıyor.

14 Ocakta diplomatik ilişkilerimizin yeniden tesisinin 30’uncu yılını kutladık. Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyi ve Karma Ekonomik Komisyon mekanizmalarımızdan azami ölçüde istifade ediyoruz. Bu karşılıklı irade ve anlayış sayesinde ilişkilerimizin ulaştığı yüksek seviyeye hepimiz şahidiz. Bunun bir göstergesi olarak vizeleri kaldırdık hatta kimlikle seyahatleri başlattık. Ticaret hacmimizi 5 milyar dolara çıkardık. Bugün itibarıyla Azerbaycan’ın Türkiye’deki yatırımları 20 milyar doları, bizim Azerbaycan’daki yatırımlarımız 12 milyar doları aştı; Azerbaycan’ın yurt dışında en fazla yatırım yaptığı ülkemiz.

Son dönemde savunma sanayisi ilişkilerimizi de yeni bir seviyeye taşıdık. Azerbaycan’la bağımsızlığından bu yana askerî ilişkilerimiz güçlenmeye devam ediyor. Askerî alanda personel değişimi, sağlık, eğitim, hibe, istihbarat, teknik ve bilimsel iş birliği gibi 23 başlıkta anlaşmalar imzaladık. Çok boyutlu askerî eğitim programları yürütüyoruz. Ortak askerî tatbikatlarımızın kapsamını da genişletiyoruz.

Azerbaycan’ın Ermeni işgali altında kalan Karabağ’daki haklı davasına hep millî bir bakışla yaklaştık, örnek bir dayanışma sergiledik. Bunu hem kardeşliğimizin gereği hem de tarihî ve hukuki bir sorumluluk olarak gördük. 2020’de Karabağ’da ve aslında tüm Güney Kafkasya’da yeni bir dönemin kapıları açıldı. Azerbaycan ordusu, Vatan Muharebesi sonucunda Ermeni işgalini sona erdirdi. 9 Kasım 2020, kardeşlerimizin Karabağ hasretinin bittiği gün olarak tarihe geçti. Kırk dört günlük muharebenin ilk gününden son gününe kadar tüm imkânlarımızla Azerbaycan’ın yanında olduk. Gazi Meclisimizdeki 4 siyasi partimizin 28 Eylül 2020 tarihinde ortak bildiriyle Azerbaycan’a destek açıklaması milletimizin de sesi oldu. Zafer sonrasında da Azerbaycan’a güçlü desteğimiz devam etti. Karabağ’da ateşkesin korunması öncelikli bir meseleydi. Mehmetçik’imiz yüce Meclisimizin desteğiyle Ağdam’daki ortak merkezde görev üstlendi. Askerimiz bugün Karabağ’da güvenliğin tesisi için önemli bir vazife yürütüyor.

Karabağ’da durum bugün itibarıyla nispeten sakinliğini koruyor. Ermenistan’ın altında imzası olan anlaşmalara uyarak ateşkese riayet etmesini bekliyoruz. Karabağ’da ateşkesin yanı sıra yeniden imar ve ihya sürecine, bölgedeki ulaştırma hatlarının hayata geçirilmesine ve ekonomik kalkınmaya katkı sağlıyoruz. İşgalden kurtarılan bölgelerin yeniden imarında Türk şirketlerimiz aktif rol oynuyorlar. Bu bağlamda, ilk eserleri yakın zamanda ortaya koydular.

Sayın Cumhurbaşkanımız ekim ayında Füzuli Havalimanı’nın açılışını gerçekleştirdiler. Füzuli-Şuşa ve Horadiz-Ağbend kara yollarının temellerini attılar. Bölgedeki ulaştırma engellerinin kaldırılmasına yönelik çabaları destekliyoruz. Bu bağlamda, Zengezur üzerinden sağlanacak koridora özel önem atfediyoruz. Zengezur Koridoru, Azerbaycan-Nahçıvan bağlantısının sınır boyunca demir

yolu ve kara yolu hatlarıyla hayata geçirilmesini öngörüyor. Yaklaşık 44 kilometre uzunluğundaki bu koridorun açılmasının ekonomi, siyaset ve güvenlik açısından bölgeye önemli kazanımları olacak. Ülkemizin güçlü ulaştırma altyapısından istifadeyle bu koridor Asya ile Avrupa arasında yeni bir bağlantı oluşturacak, Türk dünyasının stratejik konumunu daha da güçlendirecek.

Bu adımlarımızı atarken Karabağ zaferini barış ve istikrara açılan yeni bir fırsat penceresi olarak değerlendiriyoruz. Bu bakış açısından hareketle, bölgedeki meselelerin çözümü için de adımlar atıyoruz. Malumunuz olduğu üzere, Ermenistan'la karşılıklı özel temsilciler atadık. Doğrudan diyalog yoluyla normalleşme için gerekli güven ortamını oluşturmaya çalışıyoruz. Bu kapsamda, özel temsilciler ilk görüşmelerini 14 Ocakta yaptılar. İstanbul-Erivan doğrudan uçuşları da -bildiğiniz gibi- dün tekrar başladı.

Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri; Vatan Muharebesi'nden sonra Azerbaycan'la ilişkilerimizi daha da üst seviyeye çıkardık. Sayın Cumhurbaşkanımız geçtiğimiz yıl Azerbaycan'ı 2 kez ziyaret etti. Bu ziyaretler, işgalden kurtarılan bölgeleri de kapsamı bakımından tarihi öneme sahiptir.

İlk ziyaretlerinde Şuşa'ya giderek 15 Haziran 2021'de -bugün gündemimizdeki- Şuşa Beyannamesi'ni imzaladılar. Burada ortaya koyduğumuz iradeyle şu ana kadar arz ettiğim kapsamlı ve çok boyutlu ilişkilerimizi güçlü bir çerçeveye oturtmayı amaçladık. Azerbaycan'la bugüne kadar 300'e yakın anlaşma, protokol ve mutabakat muhtırası imzaladık. Ahd altyapımızın temel unsurlarını 1921 Kars Anlaşması, 1994 Dostluğun ve Çok Yönlü İşbirliğinin Geliştirilmesi Anlaşması, 1994 İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Protokolü ile 2010 tarihli Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması oluşturuyor. Şuşa Beyannamesi'ni 2010 tarihli anlaşma üzerine bina ettik. Bununla Azerbaycan'la iş birliğimizin temellerini güçlendirmeyi, bölgesel güvenlik, refah ve istikrara katkı sağlamayı hedefliyoruz. İlişkilerimizi stratejik ortaklıktan müttefiklik düzeyine çıkarma irademizi bu beyannameyle ortaya koyduk. Bu hedef doğrultusunda müttefiklik ilişkilerimizin kurulmasının siyasi ve hukuki mekanizmalarını belirleme kararı aldık.

Bu çerçevede, bağımsızlığımıza, egemenliğimize veya toprak bütünlüğümüze yönelen bir tehdit olduğunda Birleşmiş Milletler şartına uygun şekilde gerekli yardımı yapma ve silahlı kuvvetlerin koordinasyonunu sağlama taahhüdünde bulunuyoruz. İhtilaflar, bölgesel ve küresel güvenliği ilgilendiren meselelerin çözümlemesi doğrultusunda ortak çaba gösterme kararlılığımızı vurguluyoruz. Millî güvenlik konseylerinin düzenli ortak toplantılar gerçekleştirmelerini planlıyoruz. Silahlı kuvvetlerin yeniden yapılandırılması ve modernizasyonunda ortak gayret sergilemeyi taahhüt ediyoruz. Savunma sanayi kurumları arasında iş birliği yapılmasını desteklemeyi, teknoloji paylaşımı ve ortak projeler yürütülmesini teşvik etmeyi kararlaştırıyoruz. Siber güvenlik alanında ortak bilimsel araştırmalar ve uzman eğitimi gerçekleştirmeyi hedefliyoruz. Tüm bu kapsamlı iş birliğine ilave olarak ekonomi, ticaret, ulaştırma ve enerji alanlarında belirlediğimiz amaç ve hedefleri ortaya koyuyoruz. Bu bağlamda, ihracatın çeşitlendirilmesi, geleceğe dönük alanlarda ortak üretimin oluşturulması ve daha elverişli yatırım ortamının geliştirilmesi için çabalarımızı yoğunlaştıracğız. Ürünlerimizin serbest dolaşımı için gerekli mekanizmaları oluşturacağız. Güney Gaz Koridoru'nun etkili biçimde kullanılmasına ve daha da geliştirilmesine yönelik çabaları koordineli şekilde sürdüreceğiz. Enerji arz güvenliğinin pekiştirilmesi için de bölgesel iş birliğine katkı sağlayacağız. Orta Koridor'un rekabet gücünün artırılması amacıyla karşılıklı iş birliğini pekiştireceğiz. Akıllı teknolojilerden istifade ederek transit ulaştırma potansiyelini geliştireceğiz. Zengezur Koridoru'nun açılmasına müteakip bunun devamı olarak Nahçıvan-Kars demir yolu inşaatının gerçekleştirilmesi için de inisiyatif alacağız. Bunların yanı sıra, terörle, insan ticareti ve yasa dışı göçle, organize suçlarla ve kitle imar silahlarının

yayılmasıyla mücadeleye olan desteğimizi vurguluyoruz. Parlamentolar arası iş birliğinin daha da güçlendirilmesine ve karşılıklı faaliyetlerin artırılmasına da beyannamede vurgu yapıyoruz. Türk dünyasına yönelik faaliyetlerin ilerletilmesi, Türk kültürünün ve mirasının korunması ve tanıtılması alanlarında çalışmalarımızı daha da güçlendirmeyi taahhüt ediyoruz. Daha birçok iş birliği alanını barındıran Şuşa Beyannamesi hiç şüphesiz iş birliğimizin geleceği adına bir vizyon belgesi niteliğinde. Bu beyanname Azerbaycan’la yakın, yoğun ve kapsamlı ilişkilerimize yeni bir boyut kazandırıyor. İlişkilerimizin güncel durumunun hukuki çerçevesini çizmekte.

Tüm bu boyutlarıyla, yüce Meclisimizin desteğiyle, beyannamenin uluslararası anlaşma niteliğinin teyit edilmesinin önemli olduğuna inanıyoruz. Yaptığımız istişarelerde Azerbaycan tarafının da aynı anlayış içinde olduğunu gördük. Nitekim, bu belge Azerbaycan Millî Meclisi tarafından iki gün evvel oy birliğiyle kabul edildi. Beyannamenin yüce Meclisimiz tarafından onaylanmasıyla Azerbaycan’la ilişkilerimizi her alanda geliştirme ve müttefiklik düzeyine yükseltme irademizi güçlü bir şekilde tekrar ortaya koymuş olacağız.

Bu vesileyle yüce Meclisimizin desteğini bekliyor, saygılarımı sunuyorum.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ - Teşekkür ediyoruz.

Milli Savunma Bakanlığı temsilcimizin eklemek istediği bir şey var mıdır?

Buyurun.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI HUKUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ FİLİZ TOPRAK AYDIN - Komisyonu saygıyla selamlıyorum Sayın Başkanım.

Dışişleri Bakanlığımızın görüşlerine ve açıklamalarına aynen katılıyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ - Böylelikle yürütme temsilcilerinin görüşlerini dinlemiş olduk. Söz almak isteyen veya soru sormak isteyen Komisyon üyemiz varsa söz vermek isterim.

Yunus Bey, buyurun.

YUNUS EMRE (İstanbul) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Tabii, kısa bir değerlendirme yapmak istiyorum. Türkiye-Azerbaycan ilişkileri bizim için çok büyük önem taşıyor. Bu kapsamda bu ilişkilerin derinleşmesi, iş birliğinin derinleşmesi bizim açımızdan kritik önemi haiz bir konu ve kardeş Azerbaycan’ın işgal altındaki topraklarının kurtarılmış olmasının, bunun Türkiye’de yarattığı büyük toplumsal memnuniyetin de altının çizilmesi gerektiğini hatırlatmak istiyorum.

Bunlardan sonra birkaç şey soracağım anlayamadığım: Bizim Türkiye Türkçesi metinde, 3’üncü sayfada, sonlara doğru, sondan 2’nci paragrafta “Tarafların Güvenlik Konseylerinin milli güvenlik konularında...” ifadesiyle başlayan bir cümle var, Azerbaycan Türkçesiyle de “tehlikesizlik şuraları” olarak belirtilmiş. Burada kastedilen “Güvenlik Konseyi” diye açıklanan şey bizim Millî Güvenlik Kurulu mu? Millî Güvenlik Kuruluysa niye “Millî Güvenlik Kurulu” denilmedi, bu ifade tercih edildi? Bu Kurulun kendisi mi yoksa teşkilatı, Genel Sekreterliği mi; bu açıklanırsa memnuniyet duyuyoruz.

Bir de tabii, buraya, toplantıya katılan bürokrat arkadaşlarda bilgi var mıdır bilemiyorum ama geçtiğimiz haftalarda bir Türkiye-Azerbaycan ortak üniversitesi kurulması haberleri basında yer almıştı. Yani bunun kapsamı, yerleşkeleri üzerine ve Türkiye ile Azerbaycan arasındaki eğitim-iş birliği konularının nasıl değerlendirildiği üzerine bilgiler varsa bunlardan memnuniyet duyuyoruz.

Son olarak, bizim, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulundaki tartışmalarda da Türkiye kamuoyunda Azerbaycan-Türkiye ilişkileri ve Ermenistan işgali sonrası ortam bakımından gündeme getirilen birtakım önemli konular var. Başta Sayın Kıran kısaca değindi ama biraz açarsa memnuniyet duyarız. Zengezur Koridoru'nun geleceği konusu, Türkiye'nin askerî varlığına ilişkin özellikle Türkiye ile Rusya arasındaki anlayış farklılığı, farklı sözcülerin birbirleriyle çelişen açıklamaları hakkında izahatlar olursa bunlardan mutluluk duyarız.

Ben tekrar bu anlaşmanın hayırlı olmasını hem de Türkiye ile Azerbaycan dostluğunun, iş birliğinin derinleşmesinin bizim için büyük mutluluk kaynağı olduğunu belirtmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Tulay Hanım, söz sizin zannedersem, değil mi?

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Teşekkür ederim Başkan.

Herkesi saygıyla selamlıyorum.

Beyannameyi baştan sona kadar okuduğumuzda, esasen bir iki nokta dışında çok da itiraz etmeyeceğimiz noktalar var ama o itiraz ettiğimiz noktalar da o kadar can alıcı noktalar ki yani en nihayetinde, bütün ülkelerle, özellikle komşu ülkelerimizle siyasi, ekonomik, savunma, kültür, insani, sağlık, eğitim, sosyal; her açıdan ilişkilerin iyi bir şekilde tesis edilmesi bizim dış ilişkilerimizdeki temel muradımızdır. Bunu her ülke için yapabilmek çok kıymetli ve çok önemlidir. Bunu başarabilmeyi de gerçekten Türkiye'nin başarısı olarak addederiz. Daha önceki dönemlerde mesela, özellikle son zamanlarda Suriye ilişkileri, Libya ilişkileri hep bu manada ilişkiler kurulmadığı için ve oradaki iç çatışmalara taraf olunduğuna dair hep eleştirilerimiz oldu. En nihayetinde, elimizdeki bu metne baktığımızda buna dair olumlu adımlar var ve bunu olumlu değerlendiriyoruz. Ancak daha önce de ifade ettiğimiz gibi birçok uluslararası sözleşmede, anlaşmada en temel itirazımız yetkilerin Cumhurbaşkanlığına devri. Bu Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde, bizim “tek adam rejimi” diye nitelediğimiz bu rejimde bir yeni moda olarak uygulanıyor ve buna kökten karşı olduğumuzun ben bir kez daha altını çizmek istiyorum.

İkinci bir şey yine, metinde dile getirilmiş olan “Taraflardan herhangi birinin kanaatine göre onun bağımsızlığına, egemenliğine, toprak bütünlüğüne, uluslararası düzeyde tanınmış sınırlarının dokunulmazlığına veya güvenliğine karşı üçüncü bir devlet veya devletler tarafından tehdit ve saldırı gerçekleştiğinde, Taraflar, ortak istişareler yapacak ve bu tehdit veya saldırının önlenmesi amacıyla...” “BM Şartı ilkelerine uygun” diye geçiyor ve -hepsini okumayayım- bu kapsamda Silahlı Kuvvetlerin güç ve yönetim birimlerinin koordineli faaliyetlerinin sağlanması... Yani yapılan bu görüşmelerde yani şayet bunun olduğu gibi geçmesi ve burada, bu paragrafta bir değişiklik yapılmaması hâlinde, bundan sonra, mesela Azerbaycan'la bir tezkereye bile gerek kalmayacak ya da orada asker bulundurma ile ilgili ve herhangi bir çatışma ya da bir savaş hâlinde doğrudan, sorgusuz sualsiz, Cumhurbaşkanının yetkisiyle Türk Silahlı Kuvvetleri orada bulundurulacak diye anlıyoruz biz bu paragrafı ve bunu doğru bulmuyoruz. Burada Meclis baypas edilmektedir; Türkiye Büyük Millet Meclisinin baypas edilmesine karşı bizim tutumumuz açık, net. En nihayetinde söz konusu bu mevzuyla, asker bulundurma, savaş sırasında taraf olma, üçüncü ülkelerin müdahil olması hâlinde sorgusuz sualsiz doğrudan taraf olma, bu, tamamen Türkiye Büyük Millet Meclisini baypas edip bizim sıklıkla eleştirisini yaptığımız tek adam rejiminin eline bunu teslim etmek olur. Bu dönemde AKP iktidardır, yarın başkası iktidar olur. Dolayısıyla, bu işleyiş ve bu yöntemi kökten yanlış bulduğumuzun ve bu bölüme özel olarak itiraz ettiğimiz altını çizmek isterim.

Bu kadar.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Aydın Bey, buyurun.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Dışişleri Bakanlığının mensuplarını ve Komisyon üyelerimizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, tabiatıyla, Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin güçlendirilmesi yönündeki her adım önemlidir ve olumludur. Bu metin de önemli bir metin olarak öne çıkmakta ancak bu metnin Türkçesiyle ilgili bir sıkıntım var. Genelde, çoğu anlamada bir Türkçe sorunu yaşanıyor, bazı hatalar da oluyor. Biraz önce de belirtildi, Sayın Yunus Emre söyledi, bu “Güvenlik Konseyi” ama yani bu bir eksiklik. Türkçede sıkıntı var, bunların hepsini ben dile getirmeyeceğim ama Giriş bölümünde beşinci paragrafta “Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin niteliksel olarak yeni -virgül- müttefiklik düzeyine çıkarılmasının iki ülke ve halkların çıkar ve menfaatlerine hizmet ettiğinin altını çizerek...” Şimdi, burada ne demek istendiğini anlamak gerçekten zor. Daha önce de böyle metinler olmuştu, uyarmaya çalışmıştım Dışişleri Bakanlığımızı.

Sayın Bakan Yardımcısı, şirketlerimizin Azerbaycan’da aktif rol oynadıklarını belirtti. Ben özellikle işgalden yeni kurtarılmış bölgelerde ve özellikle Yukarı Karabağ’a mücavir bölgelerde, Azerbaycan topraklarında bu yeni projelere hangi şirketlerimizin katıldığını, hangi şirketlerimizin bu aktif rolü üstlendiğini sormak istiyorum.

Son olarak da bu Zengezur Geçidi’nin güvenliğinin nasıl sağlanacağı konusunda hakikaten bir karışıklık var, bir bilgi noksanlığı, belirsizlik var; bu konuda bizi aydınlatmasını rica edeceğim.

Bir de, son olarak, ben gündem dışı konuları gündeme getirmekten pek hoşlanmıyorum ama şu anda elimin altında benim cevaplandırılmamış 5 soru önergem var; bunların 4’ü tekit edilmiş soru önergesi, 5’incisi de tekit edilecek. Şimdi, bu konularda Sayın Bakan Yardımcısının Bakanlığı uyarmasını ve soru önergelerimizin mümkün mertebe vaktinde cevaplandırılmasını rica ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Ünal Bey, buyurun.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Sayın Başkan, çok teşekkür ederim.

Sayın Bakan Yardımcısına verdiği bilgiler için çok teşekkür ediyorum. Millî Savunma Bakanlığımızın yetkililerini ve Dışişleri Bakanlığının yetkililerini de hoş geldiniz diyerek saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlar, Sayın Başkan; bugün çok önemli bir gün, tarihi itibarıyla önemli bir gün; bugün 3 Şubat. Bugün, Azeri petrolünü Türkiye ve dünya pazarına ulaştıracak Bakü-Tiflis-Ceyhan Projesi’yle ilgili, kredi ve boru hattı geçişinde ev sahipliğiyle ilgili son anlaşmaların Bakü’de imzalanmasının 18’inci yıl dönümü. Biliyorsunuz ondan bir sene sonra da Bakü-Ceyhan Boru Hattı petrol akıtmaya başladı. Onun için Şuşa Beyannamesi’nin bugün Komisyonumuza gelmesi hakikaten tarihî bakımdan büyük bir önem taşıyor. Şuşa Beyannamesi aslında bir siyasi beyanname, içinde biliyorsunuz daha evvel Türkiye ile Azerbaycan arasında imzalanmış olan birkaç tane belgeye atıf var. Bunlardan bir tanesi, 9 Şubat 1994 tarihinde imzalanan Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Dostluk ve Çok Yönlü İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma ve yine, aynı gün Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Protokolü, ayrıca, 16 Ağustos 2010 tarihinde imzalanan Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Stratejik Ortaklık

ve Karşılıklı Yardım Anlaşması. Bu 3 belgeye zaten bu Şuşa Beyannamesi'nin girişinde yer veriliyor ve bu beyannamenin de bunlara dayanarak oluşturulduğu ve imzalandığı anlatılıyor. Bu beynamede bu bahsettiğim 3 belgedekinden farklı bir şey yok. Dolayısıyla, aslında, daha evvel imzalanmış olan bu belgelerin teyidi, tekrarı ve güçlendirilmesi maksadıyla yapılmış bir siyasi beyanname; o bakımdan bunu böyle anlamak gerekir. Tabii, bunun içinde önemli birtakım atıflar var; özellikle 13 Ekim 1921 tarihli Kars Antlaşması'na iki tarafın sadık olduğunu bir kez daha vurgulamaları Kafkasya'daki diğer komşularımız açısından da bir örnek teşkil etmelidir çünkü 1921 Kars Antlaşması, Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan evvel Türkiye'nin doğu sınırlarının ve Kafkasya sınırlarının belirlenmesi açısından, ayrıca içindeki Nahçıvan'la ilgili ek protokol uyarınca da Nahçıvan'ın Türkiye tarafından bir tür garantörlük olarak yorumlanacak olan güvenliğini sağlaması açısından önemlidir; bu atıf fevkalade isabetli olmuş.

Ben, Bakü'de büyükelçi olarak görev yaptığım için merhum Haydar Aliyev'in Türkiye ile Nahçıvan arasındaki ilişkileri ne kadar önemseydiğini çok iyi bilirim. Nahçıvan ile Azerbaycan karasının, daha doğrusu Azerbaycan topraklarının Nahçıvan'la birleştirilmesinin de onun için ne kadar önemli bir fikir olduğunu o dönemden hatırlarım. Rahmetli Haydar Aliyev hep derdi ki: "Bizim buradan Zengezur Koridoru'nun -metinde de o şekilde atıfta bulunulan- koridorun sağlanması yani Nahçıvan ile Azerbaycan'ın birleşmesi Türkiye ile Türk dünyasının birleşmesi anlamına gelecektir." Dolayısıyla, bu anlaşmada, bu beynamede, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti'nin topraklarının birleştirilmesinin öne çıkartılması ve 9 Kasım 2020 tarihinde imzalanan Ateşkes Anlaşması'nın şartlarından biri olarak da bunun takibi bence fevkalade isabetli olmuş. Tabii, buna paralel olarak Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki savaştan sonra imha edilmiş olan Kars-Nahçıvan demir yolunun Ermenistan toprakları üzerindeki bölümünün ve Nahçıvan'da olan bölümünün de yeniden imarı bu koridorun tamamlanması açısından büyük önem taşıyor. Bunların hepsi ileriye dönük olarak bizim, Türkiye'nin sadece Asya Kıtası'yla veya Doğu'yla ilişkileri açısından değil, aynı zamanda yine her iki devletin de önemseydiği Türk Devletleri Teşkilatının bütünlüğü açısından da fevkalade büyük bir önem taşımaktadır.

Bu bakımdan, Şuşa Beyannamesi'ni olumlu bir belge olarak görüyoruz. Hem 3 Şubatta Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı'nın son anlaşmalarının imzalanması olan 18'inci yıl dönümünde bu belgenin gündemimize gelmesini tekrar çok olumlu bulduğumu söylüyorum hem de merhum Haydar Aliyev'in ruhu şad olsun diyorum.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ - Teşekkür ediyorum.

Gülüstan Hanım, buyurun.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Muş) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Aslında az önce Sayın Hatimoğulları da belirtti, anlaşmada böyle birebir, özel olarak karşı çıkacağımız bir şey yok, genel olarak anlaşmanın içeriğinde aslında Azerbaycan'la ilişkilerin geliştirilmesi ve birçok başlık var; kültür vesaire. Ama benim anladığım en temel şeylerden biri, özellikle de bu içinden geçtiğimiz süreçte, doğal gaz kesintileri yaşadığımız bir dönemde özellikle enerji arz güvenliği meselesi çok önemli bir başlık ki burada temel başlıklardan birini oluşturuyor çünkü hem biz Azerbaycan'dan yoğun bir şekilde gaz alıyoruz ve bunun güvenliği çok önemli ama bununla beraber elektriğe yönelik de bir anlaşma olduğunu görüyoruz yani ona dönük de adımlar var.

Diğer bir mesele de bu koridorun Türkiye'ye getireceği ciddi etkiler var, bu anlamıyla olumlu bir anlaşma. Bizim en temel çekincemiz sadece iki başlıkta; Cumhurbaşkanlığına yetki verilmesi meselesini zaten Sayın Hatimoğulları belirtti. Onunla beraber, askerî taahhüt meselesi konusunda

açıkçası çekincelerimizi belirtmek isteriz. Bölge çok karışık, işte Ukrayna'yla Rusya her an bir savaşa girebilir, İran ile Azerbaycan arasında ciddi gerilimler var, yine Kafkasya'da başka sorunlar var ve bu anlamıyla Türkiye'nin Azerbaycan'a yönelik olan herhangi bir meseleye dönük taahhüt altında bulunmasının açıkçası kaygılandırıldığını ifade etmek isterim; bu, iki yönlü bir kaygı. Birincisi, burada, direkt savaşa müdahil olma meselesi açısından bir kaygı oluşturuyor çünkü bizim, en nihayetinde Türkiye'nin, aslında bütün bölgede üstlenmesi gereken temel rolün, gerçekten sorunların diyalog yoluyla çözülmesi meselesi olduğunun altını çizmemiz gerekiyor. Bu anlamıyla, bir askerî taahhütten ziyade o sorunların çözümü meselesinde bir taahhüdün daha önemli olduğunu düşünüyoruz.

İkincisi de -bizim de çok memnuniyet duyduğumuz, ki burada Gürcistan, Azerbaycan Dostluk Grubu geldiğinde, ifade edildiğinde de ifade ettiğimiz- Ermenistan-Türkiye ilişkilerinin geliştirilmesi çok önemli bir mesele. Burada da ben, bu anlaşmaların, açıkçası, buradaki ilişkilerin geliştirilmesine dönük, bu dostluğun geliştirilmesine, normalleşme sürecine, karşılıklı seferlerin yapılmasına dönük bir -nasıl diyelim- halel getirmesinden de çekindiğimi ifade ederim. Yani bire bir metinde olmamakla beraber -biraz daha sanki- özellikle askerî iş birliği, karşılıklı asker bulundurma meselesinin Ermenistan'ı yeniden ürkütme, oradaki ilişkileri germe potansiyeli olduğunu tekrardan ifade etmemiz gerekiyor. Ama genel olarak anlaşmanın, özellikle BM ve diğer uluslararası metinlere atıf yapmış olmasının, bu çerçevede bir mutabakata varmış olmasının da bir olumluluk olduğunu, bu anlamıyla da özel bir itirazımızın olmadığını ifade etmemiz gerekiyor. Fakat bölgedeki dostluğu geliştirme, barışı geliştirme, gerçekten hem enerji arz güvenliğini sağlama, Türkiye'nin enerji arz güvenliğini sağlama hem de karşılıklı ilişkileri geliştirme noktasında sadece Azerbaycan'la değil, diğer bütün komşu ülkelerle de daha yakın bir iş birliğine ihtiyaç olduğunu ve Türkiye'nin bu konuda gerçekten kilit bir rol oynayacağını tekrar ifade etmemiz gerekiyor. Ama bu, Meclisin baypas edilmesi ve yetkinin Cumhurbaşkanına devredilmesi meselesinin esaslı bir itiraz konusu olduğunu ifade edelim çünkü biliyorsunuz, bu yetki Meclise verilmiş bir yetki, özellikle de savaş anlarındaki yetkide Meclisin tezkere çıkarması, asker bulundurmaya karar vermesi hayati bir mesele. Bu anlamıyla bu mesele, bizim için önemli olarak itiraz ettiğimiz mesele. Bunu bir AKP meselesi üzerinden de tartışmıyoruz -onun özel olarak altını çizelim, burada yanlış anlaşılmalara da mahal vermeyelim- bu yetki kimde olursa olsun, hangi Cumhurbaşkanında olursa olsun, hangi iktidarda olursa olsun karşı çıkılması gereken bir yetkidir. En nihayetinde bu yetkiyi halk adına Meclis kullanmak durumundadır, bunun özel olarak altını tekrardan çizmek isterim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ederim.

NİYAZİ GÜNEŞ (Karabük) – Cumhurbaşkanına yetkiyi halk verdi biliyorsunuz.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Muş) – Meclisin bulundurma meselesi. Ona bir itirazımız yok, halkın vermiş olmasına bir itirazımız yok. Asker bulundurma meselesinin özel hassasiyetinin altını çizmemiz gerekiyor. Oradaki Meclis yetkisi çok daha özel bir yetki, devredilmiş bir yetki değil.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum Gülüstan Hanım.

Değerli arkadaşlar, bir hususu hatırlatmam gerekiyor. Siyasi gruplarımızın anlaşması doğrultusunda, Meclisin çalışma takvimi doğrultusunda 11.45'te bizim bugün kapatmamız gerekiyor. Sözlerimizi ona göre ayarlarsak sevinirim.

İsmail Bey, buyurun.

İSMAİL ÖZDEMİR (Kayseri) - Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım. Dışişleri Bakanlığımıza, Millî Savunma Bakanlığımıza verdikleri bilgiler için de ayrıyeten teşekkürlerimi sunuyorum.

Tabii, önemli bir beyanname. Azerbaycan'ın, Ermenistan'ın Karabağ'ı işgaline yönelik, yine Ermenistan'ın saldırganlığı karşısında başlatmış olduğu vatan muharebesi, vatan savaşı kırk dört gün sürdü. Normal şartlarda, böylesine kısa bir sürede elde edilen zaferin çok daha uzun yıllar boyunca konuşulacağına eminiz, aynı zamanda bölgenin barış ve istikrarına katkı sağlayacağı bir süreç de başlamış oldu. Dolayısıyla gerek hemen peşi sıra işlenen pozitif gündem gerekse bugün Meclisimize gönderilmiş bulunan bu beyanname de bunun bir göstergesi. Açıkça ifade etmek lazım, Azerbaycan ve Türkiye arasındaki karşılıklı münasebetler tarihî münasebetlerdir. Elbette ki ülkeler arası gelişmeler ikili hukuka uygun, uluslararası hukuka uygun gelişmelerdir ama olayın bir de samimiyet ve duygusallığının olduğu gerçeğini de inkâr edemeyiz. Bizi Azerbaycan'la birbirimize bağlayan bağlar çok daha kuvvetlidir bundan dolayı ve 21'inci yüzyılın böylesi kaotik şartlarında Azerbaycan'ın elde ettiği bu zafer sonrasında hem kendi topraklarını hürriyetine kavuşturması hem yine Karabağ'daki zulme son vermesi, sadece Azerbaycan ve Türkiye arasındaki ilişkilerin daha ileri bir seviyeye taşınmasıyla kalmamış, aynı zamanda Türk dünyasının bu anlamdaki önümüzdeki yüzyıla dair müşterek gündemini kuvvetlendirmiştir. Zaten bu anlamda, Türk Devletleri Teşkilatının sağlıklı, sağlam bir vücut bularak önüne bir vizyon koymak suretiyle... Bütün dünyada, çoklu uluslararası yapılanmalar dâhil, çözülme yaşanırken, fikir ayrılıkları yaşanırken Türk dünyası ülkelerinin Türk Devletleri Teşkilatıyla birlikte müşterek bir vizyonu işletmeye koyması önemli olmuştur. Bunun da öncelikli etkisi elbette ki Türkiye-Azerbaycan ilişkileri ve Azerbaycan'ın Karabağ'da elde etmiş olduğu zaferdir.

Bir başka önemli konu da şu: Burada, pek tabii, bazı milletvekillerimiz bölgedeki gerginlikten bahsettiler ama orada Azerbaycan'ın haklı olan bir davası vardı yani savaşı yahut çatışmaları başlatan taraf Azerbaycan değildi. Azerbaycan, tam aksine, bu savaşı sonlandırmak, işgali sonlandırmak ve kendi vatandaşlarını, zulme uğrayan vatandaşlarını bu zulümden kurtarmak üzere hem uluslararası hukuka uygun hem ahlaka hem vicdana uygun kendi meşru girişimlerini gerçekleştirmiş ve bunda da muktedir olmuştur. Bu da bizim açımızdan memnuniyet vericidir ki sadece bizim görüşümüz değil, bu anlamda bütün uluslararası görüşün de Azerbaycan'ın karşı karşıya kaldığı haksızlığa mukabil Azerbaycan'ın hakkını teslim ettiğini biliyoruz.

Diğer yandan, yine, bir başka konu, Türkiye'nin önerdiği, Kafkasya bölgesindeki 3+3 formatındaki ilişkilerin geliştirilmesi seyrinin de böylesi bir döneme denk gelmesi önemlidir. Kafkasya, dünyanın siyasi olarak, güvenlik olarak en kırılgan bölgelerinden bir tanesi. Burada barış, istikrar ve huzurun hâkim olması aynı zamanda, yine küresel seviyede enerji istikrarının konuşulduğu, ticari istikrarın konuşulduğu bir dönemde önemli neticeler doğuracaktır. Bu çerçevede ilan edilen, imzalanan beyanname son derece önemlidir. 21'inci yüzyılda bizler bunun önemli neticeleri olduğu inancını taşıyoruz, böyle de olmaya zaten başlamıştır ama bir başka açıdan... Yani olayın elbette ki askeri yönü vardır, iktisadi yönü vardır, siyasi yönü vardır; daha da önemlisi, Azerbaycan ve Türkiye'nin bundan sonra çoklu uluslararası mekanizmalarda da müşterek bir gündemi işletmek ve iki ülkenin hak ve menfaatlerini, kendi ortak gündemlerini beraberce savunmak ve bu gündemi işletmek noktasında da bir kararlılığı ortaya koymalarıdır ve bu inşallah daha da fazla genişler. Ve yine aynı şekilde ortak bir diasporanın kurulması fikrini de bizler, Türk diasporasının kurulması ve bu Türk diasporasının da tüm dünya genelinde faaliyet yürütecek olmasını da son derece önemli buluyoruz. Tabii, diğer farklı alanlarda da -uzay olsun, enerji olsun, kültürel alanlar olsun, pek çok alanda- bu iş birliklerinin geliştirileceğine dair taahhütler ve niyetlerin belirtilmiş olması önemli. O yüzden beyannameyi son derece olumlu bulduğumuzu belirtiyor, hayırlara vesile olmasını diliyor, Komisyonumuzu sevgi ve saygılarımla selamlıyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum İsmail Bey.

Sayın Erozan, buyurun.

AHMET KAMİL EROZAN (Bursa) – Sayın Başkan, Komisyonun değerli üyeleri ve Bakanlığımızın kıymetli mensupları; bizim, bu beyannamenin ruhu ve vizyonu açısından hiçbir sorunumuz yok ve bunun önümüzdeki dönemde sadece kâğıt üzerinde kalmayıp pekiştirilerek, geliştirilerek daha da iyi günlere ilişkilerimizi götüreceğini ummak isteriz.

Bununla birlikte, ruhu ve vizyonu dedim, lafzı konusunda bir soru sormak gereğini duyduğum için lafzı konusuna girmedim. İkinci sayfanın ortasında bir yerde “kırk dört gün süren vatan savaşı” deniliyor. Hâlbuki Azeriler de bizim gibi “ortak vatan” kavramına karşıdırlar ve onlar bu kelimeyi -hatta, biz de Sayın Hulusi Akar da- “tek vatan savaşı” diye anarlar. Dolayısıyla burada “tek” kelimesinden tasarruf edilmiş. Bunun bir izahatı var mıdır? Yani bunu “vatan savaşı” yazmak bizim önerimiz midir, Azerilerin önerisi midir? Niye “tek vatan”dan feragat edilip de “vatan” kelimesiyle yetinilmiştir; o soruyu soruyorum. Cevap bugün gelir, başka bir gün gelir.

Onun dışında, bu metnin ilintili olduğu birkaç konu var, ben iki tanesine değinmek isterim. Bir tanesi bu enerji güvenliği meselesi yani Azeri gazı bizim üzerimizden geçip gidiyor, biz doğal gaz sıkıntısı çekiyoruz. Bunu ben maalesef iktidarın tedbirsizliği, beceriksizliği -artık hangi sıfatları koyarsanız- onun bir belirtisi olarak görüyorum. Kaldı ki bugün Azerbaycan’dan doğal gaz almaya kalksanız Azerbaycan’ın size söyleyeceği “Veririz de Ruslardan aldığımız fiyatla vermeyiz. Hangi fiyatla veririz? İtalya’ya sattığımız fiyatla veririz. İtalya’ya sattığımız fiyat ne? Bin metreküpe 800 dolar, biz alıyoruz 275’e.” Dolayısıyla, ümit ederiz ki iktidarın şu ortamda yaşadığımız sorunun giderilmesine yönelik, ileriye yönelik birtakım tedbirleri olur. Aslında zamanları da sınırlı ama bu eksiklikleri burada anmamazlık etmek mümkün değil.

Bu, Zengezur Koridoru’na gelince; biraz evvel Sayın Bakan Yardımcısı da demir yolu bağlantısından söz etti. Tabii, bu demir yolu bağlantısının mutlaka bir projeksiyonu yapılacaktır; kaç vagon geçer, hangi vagonlar geçer gibi çünkü Türkiye demir yolları ile Sovyet coğrafyasının demir yolları aynı nitelikte değildir. Dolayısıyla, ona uygun vagonu yeterli sayıda tedarik etmek ve bu tedarik etmenin ötesinde de o geçiş noktalarında, o aksların değiştirilmesini sağlayacak tedbirlerin de alınması gerekir. Bunun hem zaman hem süre hem farklı maliyetleri de çıkar. Bunu da kayıtlara geçirmiş olmak isterim.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Değerli arkadaşlar, iki üyemizin daha söz talebi var, onun haricinde herhâlde söz talebi yok, üye olarak konuşmayı orada kapatıyoruz.

Ahmet Bey, buyurun.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Evet, ben de teşekkür ediyorum Başkanım hem Bakanlığımıza hem Komisyona.

Tabii, Haydar Aliyev’in meşhur “iki devlet, bir millet” ifadesini güçlendirici bir anlaşma olduğunu, onu tahkim edici bir anlaşma olduğunu görüyoruz. Bu manada, biz de tabii heyecan duyuyoruz.

Ayrıyeten, halk tarafından yetkilendirilmiş ve seçilmiş bir Meclisin, halk tarafından seçilmiş ve yetkilendirilmiş bir Cumhurbaşkanına yetki vermesinin, Türkiye’nin devlet ve millet olarak her şeyiyle, her türlü unsuruyla bu anlaşmanın arkasında olduğunun bir ifadesi olduğunu tespit etmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Son olarak, Hasan Bey, buyurun.

HASANTURAN (İstanbul)—Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, bakanlıklarımızın kıymetli temsilcileri; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Biz de bu anlaşmanın “tek millet, iki devlet” sözünün sadece bir söz olmadığını, ete kemiğe bürünmüş bir anlamı olduğunu, büyük bir ideali, büyük bir hedefi ifade ettiğini ve bu hedefin de gün geçtikçe gerçekleşmeye yönelik çabalarla güçlendirildiğini görmekten mutlu olduğumuzu ifade etmek istiyoruz. Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin tarihî derinliği malum, hepimizin bildiği bir şey ancak bunun gün geçtikçe güçlendirilmesi bizleri de mutlu eden bir durum.

Tabii, otuz yıla yakın bir zaman Ermeni işgalinde kalmış Karabağ’ın kırk dört günlük bir mücadeleyle işgalden büyük oranda kurtarılması ve bu millî mücadelede Türkiye’nin de bütün kabiliyetleriyle Azerbaycan’ın yanında olması bu noktaya gelmemize çok önemli bir altlık oluşturdu. Akabinde Cumhurbaşkanımızın Azerbaycan ziyareti, Şuşa ziyareti ve diğer ziyaretlerde Azerbaycan halkı tarafından coşkuyla karşılanması, Türkiye-Azerbaycan birlikteliğinin ne kadar güçlü temellere dayandığı ve gelişen ilişkilerin ne kadar verimli sonuçlar doğurduğu, iki ülkedeki milletimiz ve vatandaşlarımız tarafından ilgiyle ve coşkuyla takip edildi. Şimdi de müttefiklik ilişkisiyle güçlendirilerek yeni bir anlaşmayla inşallah sadece Azerbaycan-Türkiye ilişkileri değil, Orta Asya’daki ilişkilerimizin de güçlenmesinin gün geçtikçe önü açılıyor ve bunun da âdeta yol haritası çiziliyor diye düşünüyorum ben. Bu sadece Türkiye-Azerbaycan ilişkileriyle kalmayacak, koridorun açılması Türk dünyası ile Türkiye’nin ilişkilerini inşallah daha da güçlendirecek.

Yakın zaman önce zaten, Türk dilini konuşan ülkelerin Türk Devletleri Teşkilatına dönüştürülmesi... Bunun organizasyonunun da inşallah gün geçtikçe güçlendirilerek Türk devletlerinin, meseleler karşısında güçlü bir şekilde birlikte hareket etme kabiliyetini artıracığının, dertli, sıkıntılı zamanlarında birbirlerine her zaman sahip çıkacağıının ve problemlerini birlikte göğüsleyerek halledeceğinin müjdesini verdiğini düşünüyorum. Bu ilişkilerin gün geçtikçe güçlenmesinden çok mutluluğu olduğumuzu ifade etmek istiyorum, her boyutuyla destekliyoruz.

Tabii, Komisyon üyelerimizin, özellikle muhalefette bulunan arkadaşların, anlaşmanın geneliyle ilgili, Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin gün geçtikçe gelişmesinden duydukları memnuniyetleri ifade ederek detaylarıyla ilgili, işte kimisi Cumhurbaşkanının yetkilendirilmesini... Ki bu, hükümet sisteminin vermiş olduğu bir imkândır, bir haktır. Dolayısıyla, Türkiye Cumhuriyeti devletinin, halkımız tarafından seçilmiş liderinin anlaşmalarda yetkilendirilmesi olağandır, tabiidir, bu yönetim sisteminin de ruhuna uygundur.

Bunun dışında, anlaşmanın diliyle ilgili çeşitli eleştiriler geldi. Burada beyannamenin özellikle Azerbaycan dilinde yazılmış kısmında “Taraflar feragat hissiyle bildirirler ki Azerbaycan kırk dört günlük Vatan Muharebesi erzinde galebe kazanarak Ermenistan’ın otuz yıldan beri devam eden tecavüzkâr siyasetine son koydu.” deniyor. Yani Azerbaycan dilinde yazılan metinde de “vatan muharebesi, vatan savaşı” olarak dillendirilmiş; dolayısıyla bu metne de bakması lazım arkadaşlarımızın, özellikle eleştiri yapan arkadaşlarımızın. Buradaki metinde de o yazıyor, biz de aynı şeyleri yazmışız yoksa bizim zaten “vatan” deyince aklımıza ne geldiğini, bugün bu Komisyonunda görüşmemiz tam da bunu anlatıyor. “Ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz.” denir; malumun ilamıdır. Bugün bu anlaşmanın buraya gelmesi, müttefiklik ilişkisinden çıkarılması, Türkiye’nin bütün kabiliyetleriyle Azerbaycan’ın yanında olması, hatta bu konuda çeşitli suçlamalara da muhatap olmasına rağmen yanında olmaya devam etmesi, “vatan” kavramımızın, Türkiye’nin Türkiye’den büyük olduğunun çok açık bir şekilde gösterilmesi, bütün dünyaya da ilan edilmesi anlamına geldiğini herkes biliyor, sağır sultan da biliyor; dolayısıyla bunu da tekrar etmeye gerek yok diye düşünüyorum.

Ben tekrar hayırlı olsun diyorum. İnşallah, Azerbaycan başta olmak üzere, Türk dünyasıyla olan ilişkilerimizin o “tek millet ve iki devlet” ruhunda olduğu gibi güçlenerek devam etmesini temenni ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ - Teşekkür ediyorum Hasan Bey.

Böylece Komisyon üyelerimizin taleplerini yerine getirmiş olduk. Toplantı öncesi Dostluk Grubu Başkanımız Şamil Bey’in kısa bir söz talebi olmuştu, onu yerine getireceğim; sonra Yavuz Bey sözü size vereceğim inşallah.

Şamil Bey buyurun.

ŞAMİL AYRIM (İstanbul) - Çok teşekkür ediyorum Değerli Başkanım.

Dışişleri Bakanlığımızın Değerli Bakan Yardımcısı, Millî Savunma Bakanlığımızın temsilcileri, değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım; hepinize çok teşekkür ediyoruz, çok değerli düşüncelerinizi ve görüşlerinizi açıkladınız.

Tabii, benim sahada gördüklerim, yaşadıklarımız var; onlarla ilgili çok kısa da olsa Komisyonunuzu bilgilendirmek isterim. Önemli olan kırk dört günlük vatan savaşında -bu tabir artık yerleşmiş- artık literatüre de geçmiş bir şey: Azerbaycan’ın bu zaferi ve Türkiye Cumhuriyeti devletinin ordusuyla, halkıyla onurlu bir şekilde Azerbaycan’ımızın yanında dik duruşu çok önemliydi ve Sayın Aliyev “Azerbaycan’ın haklı davasını, halkının taleplerini karşılamak için bizim bu savaştan başka çıkar yolumuz yok. Otuz yıldır bizi oyaladılar ama geldiğimiz noktada bu savaşı yapmamız gerekiyordu.” dedi. Azerbaycan, bakınız, bu savaşta uluslararası savaş kurallarına uyan bir devleti gibi yani sivilere hiçbir zaman zarar vermeden bu savaşı başardı.

Şimdi, geldiğimiz noktada, tabii, bu anlaşma birçok kesime mesajlar veriyor; başta Türkiye-Azerbaycan ilişkilerine, bölgedeki devletlere mesajları var, Ermenistan’a ciddi mesajları var ve Türk dünyasına ciddi mesajları var. Ermenistan’a verdiği mesaj işte bugün geldiğimiz nokta, barışa giden, normalleşme sürecine giden bir noktaya gelmiş durumda. Aslında bu anlaşmanın ruhuna baktığımız zaman bu bölgede artık kan dökülmesin; bu bölgede dostluk, kardeşlik ilişkileri gelişsin, komşuluk ilişkileri gelişsin; bu anlaşmanın temel ruhu bu ve Türkiye, Azerbaycan bu anlaşmayı imzalayarak Türk Cumhuriyetleri’ne, diğer cumhuriyetlere de çok güzel bir yol haritası sunuyorlar. O bakımdan, bu anlaşmayı öyle görmek lazım.

Tabii, Ermenistan meselesi bugünlerde bizim için çok önemli. Arkadaşlar, koşulsuz olarak normalleşme sürecine iki devlet de geldi. İlk görüşmeler gayet normal gidiyor. İnşallah temennimiz o ki Ermeni diasporasının da Paşinyan Hükümetini fazla etkilememesi ve bu normalleşme sürecinin çok kısa zamanda tamamlanması. Biliyorsunuz, hava yolu ulaşımı başladı. Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin geçmişine baktığımız zaman, Ermenistan’ın bağımsızlığını ilk tanıyan ülke Türkiye. Dolayısıyla, o zaman hava yolunu açmış, yardım göndermiş; sonradan, Azerbaycan toprakları işgal edilince sınırları kapatmış. Ermenistan her ne kadar şartsız olarak bu masaya oturduysa Türkiye gibi tabii, ortada gerçekler var; bu anlaşmanın içeriğinde 13 Ekim 1921 Kars Anlaşması’na yönelik bir gönderme var. Kars Anlaşması nedir? Biraz evvel değerli büyükelçimiz ifade etti, Kars Anlaşması o coğrafyada bizim sınırlarımızı belirleyen anlaşma. Nasıl Lozan bizim batı sınırlarımızı belirlemişse Kars Anlaşması da bir anlamda bu sınırları belirleyen bir anlaşma.

Ben sözlerimi fazla uzatmak istemiyorum. Can Azerbaycan’ımız ile Türkiye arasında imzalanmış olan bu anlaşmanın sadece iki devlet arasında imzalanmış bir anlaşma olarak görülmemesi gerekiyor. Bu anlaşma, aynı zamanda, Kafkaslarda, Türk coğrafyasında -biraz evvel de ifade ettim- huzur,

refah, barış, kardeşlik ilişkilerinin gelişmesine yönelik bir anlaşmadır; bu şekilde bakmak lazım. Ben siyasi partilerimize çok teşekkür ediyorum. Savaşın ilk gününden sonuna kadar, bugün de aynı desteği veriyorlar. Yalnız, değerli arkadaşlarım, bundan sonraki süreç kolay bir süreç değil, zor bir süreç. Bakın, Azerbaycan bu toprakları geri aldı ama o topraklara otuz yıldır mayın döşenmiş. Biz Sayın Aydın Bey’le Şuşa’ya kadar gittik, gözlerimizle gördük. Şuşa’ya giderken yolun sağı solu mayın döşenmiş, böyle bir coğrafya ve maalesef, dün okuduğum bir makalede de bu mayın temizleme işinin zaman alacağı ve şu ana kadar da 150’den fazla suçsuz insanın o mayınlara basarak öldüğü söyleniyor. Dolayısıyla, Azerbaycan bir taraftan orayı “berpa” ederken -Azerbaycan tabiriyle- bir taraftan yolları, hava yollarını açarken, yüksek gerilim hatlarını, akıllı şehirleri inşa ederken böyle de bir handicap var; onun için, bu da çok önemli. Bizim Azerbaycan’a desteğimizin aynı ruhla devam etmesi gerekir diye düşünüyorum, Komisyonumuza bir kez daha sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Yavuz Bey, buyurun, söz sizde.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

11.45’lik zaman dilimine de çok yaklaştığımızdan dolayı özetle gelen bütün soruları cevaplamaya çalışacağım. Öncelikle, tabii, Parlamentomuzda tıpkı daha evvel yayınlanan bildiri gibi bugün Komisyonumuzda Parlamentomuzun topyekûn bir şekilde Şuşa beyannamesine olan desteği hem Azerbaycan’la iş birliğimiz açısından hem de bu iş birliğinin bölgesel yansımaları açısından çok önemli bir mesaj olacaktır, bunun için teşekkür ederim.

Öncelikle, tabii, tam da Türkiye-Azerbaycan Dostluk Grubu Başkanımızın bıraktığı yerden, daha evvel iletilen soruları da kapsayacak şekilde bu mayın temizleme konusunun önemini burada vurgulamak isterim. Aslında anlaşmada ifade edilen askeri taahhütlerimizin en önemli boyutlarından biri de bu mayın temizleme konusuydu. Şu ana kadar bu taahhütlerimiz kapsamında ve gösterdiğimiz iş birliği sayesinde Karabağ’da 132 kilometrekarelik bir alanın mayından temizlenmesini sağladık, bu çabalarımıza devam edeceğiz. Buradaki sükûnetin sağlanması, buranın istikrar ve refaha kavuşması adına bu süreci önemsiyoruz.

Tabii, askeri taahhüt demişken burada Türkiye Büyük Millet Meclisimizin baypas edildiğine yönelik eleştirileri haksız bulduğumuzu da ifade etmek isterim. Esasen, Anayasa’nın 92’nci maddesiyle Sayın Cumhurbaşkanımıza bu anlamda verilen yetki yeni bir yetki de değildir ama bu yetkiye rağmen anlaşmada, tıpkı daha önce, 2010 anlaşmasında da ifade edildiği üzere bu madde, yine, geçerlidir. Bu madde geçerli olmasına rağmen Parlamentomuz baypas edilmemiş; burada, Meclisimizde alınan kararla, tezkereyle Türk askeri Ağdam’daki görevini icra etmektedir. Dolayısıyla burada Parlamentomuzun desteğini önemsiyoruz.

Yunus Emre Bey’in Türkiye-Azerbaycan ortak üniversitesiyle ilgili sorusu olmuştu. Bakü’de kurulması öngörülen bu üniversiteye ilişkin anlaşma taslağımızı 10 Ocak tarihinde Azerbaycan tarafına ilettik. Şu anda bu anlaşmaya Azerbaycan tarafının cevabını bekliyoruz.

“Millî Güvenlik Konseyleri” kavramıyla ilgili yine Yunus Emre Bey’in sorusu olmuştu. Burada aslında kurumların isim farklılıklarından dolayı böyle bir genel tanımlama yapıldı ama bunun mekanizmaları farklı olabilir. Burada kastedilen Millî Güvenlik Kurulumuz ve muadili arasındaki

iş birliğidir ama bu iş birliğinin nasıl olacağına dair, modalitelerinin nasıl belirleneceğine dair süreç sahadaki gelişmelere göre farklı şekilde tecelli edecektir, edebilecektir. Dolayısıyla burada kastedilen kurumlar arası iş birliğidir; Millî Güvenlik Kurulumuzu kast ediyorum.

Yine, Zengezur’a en son değinmek istiyorum.

Karabağ’daki şirketlerimize dair Aydın Bey’in bir sorusu olmuştı. Şu anda Karabağ’da 9 farklı Türk şirketi faaliyet göstermekte ve çok farklı projelerde Türk firmalarımızın kapasitesi buranın yeniden imar ve ihyasına kanallı edilmektedir. Aydın Bey, soru önergesiyle ilgili duruma ayrıca bakacağım. Bu konuda bir eksikliğimiz varsa Sayın Bakanımıza bu soru önergesini takdim edilip cevaplanması konusunda ama bu zamana kadar gerçekten Bakanlık olarak -Sayın Bakanımızın talimatıyla- parlamenterlerimizden gelen soru önergelerine cevap konusunda çok farklı bir noktadayız. Şu anda soru önergesi cevaplama oranları açısından Bakanlıklar arasında 1’inci sırada olduğumuzu da burada memnuniyetle ifade etmek istiyorum.

Onun dışında, yine, Sayın Erozan’ın özellikle enerji iş birliği bağlamında bir sorusu olmuştı. Özellikle pandemiyle birlikte küresel tedarik zincirinde yaşanan daralmalar, yine küresel enerji iş birliğine yönelik tartışmalar bağlamında, ülkemizin de etkilene potansiyeli bağlamında Azerbaycan’la enerji iş birliğimize yönelik sorusuna cevaben: Burada, bizim esasen 2021 Ekim ayında Azerbaycan’la enerji işbirliğimiz bağlamında çok önemli bir anlaşma imzalamıştık ve bu üç yıllık anlaşma kapsamında Türkiye’nin 2022’de 2,5 milyar metreküp, 2023’te 3,5 milyar metreküp, 2024’te 7 milyar metreküp gaz temini güvence altına alınmıştı ama bununla da yetinmedik, özellikle son tartışmalar ve gelişmeler bağlamında yine Azerbaycan’ın desteğine başvurduk ve şubat ayında, şubat ayından itibaren yani bu aydan itibaren Bakü-Tiflis-Erzurum Boru Hattı marifetiyle Türkiye’ye günde ilave 5 milyon metreküp kadar gaz tedariki konusunda Azerbaycan’la anlaşma yapmış bulunmaktayız. Dolayısıyla, biz, bu anlamda Azerbaycan’ın hangi konuda kapısını çalsak burada tereddütsüz bir şekilde can Azerbaycan’ın desteğini alıyoruz; almaya da devam edeceğiz. Bu süreçte yaptığımız anlaşma da bunun bir göstergesi oldu.

Zengezur Koridoru bağlamında malumunuz demir yolu güzergâhı konusunda bir mutabakat söz konusu. En son 9 Kasım 2020 tarihli Üçlü Bildiri’de bu koridorun önemi vurgulanmıştı ve hayata geçirilmesi konusunda daha sonraki gelişmeler nispetinde uzlaşmaya varılmıştı. Bu demir yolunun Sovyet döneminde kullanılan güzergâh üzerinden inşa edilmesi hususunda da mutabakat sağlanmıştı. Şu anda kara yolu bağlantısı konusunda henüz bir anlaşma sağlanmış değil ama bu yöndeki görüşmeler de üçlü mekanizma kapsamında devam ediyor ve biz de bunun takipçisiyiz.

Demir yolu kapsamında anlaşılan mutabakat çerçevesinde Azerbaycan 106 kilometrelik Horadiz-Ağbend hattının yapımına da başlandı. Bu hatla Nahçıvan’ın güneyinde Ermenistan sınırından Ordubad’a kadar 16 kilometrelik ve kuzeyde Yeraskh’a kadar 14 kilometrelik bir alanda demir yolu bağlantısının iki yılda tamamlanması planlanıyor. Ermenistan’sa 26 Kasım 2021’de Soçi’de düzenlenen üçlü zirvenin akabinde Zengezur Koridoru’nun 44 kilometrelik Meğri bölümünün inşasına yönelik olumlu mesajlar verdi; bunun da takipçisiyiz. Az önce ifade ettiğim gibi kara yolu güzergâhı henüz tam olarak belirlenememiştir. Bu üçlü mekanizma kapsamında, bu görüşmeler devam etmektedir; Türkiye olarak biz de bu süreci takip ediyoruz.

Bu şekilde özetlemeye çalıştım Sayın Başkanım.

Arz ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Zengezur Koridoru...

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Bu da yine üçlü mekanizma kapsamında görüşmeleri devam eden bir boyut.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Peki, teşekkür ediyorum Yavuz Bey.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Muş) – Üçlü mekanizmadan kasıt Rusya, Azerbaycan...

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Rusya, Azerbaycan, Ermenistan; evet.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Açıkta kalan diğer sorular varsa onları da yazılı olarak iletirseniz seviniriz.

Evet, değerli arkadaşlar, teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 1'inci maddesini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE AZERBAYCAN CUMHURİYETİ ARASINDA
MÜTTEFİKLİK İLİŞKİLERİ HAKKINDA ŞUŞA BEYANNAMESİNİN ONAYLANMASININ
UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 15 Haziran 2021 tarihinde Şuşa'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesi"nin onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 2'nci maddesi...

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3 – (1) Bu kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonuna

(2/4125) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Karabük Milletvekili Niyazi Güneş, Bursa Milletvekili Atilla Ödünç, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Hasan Turan'ın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Akif Çağatay Kılıç

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon Raporu'na muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz varsa 3 Şubat 2022 Perşembe günü, bugün on ikiyi on geçeye kadar muhalefet şerhlerini iletmelerini rica ediyorum.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Başkan, yetişmez ama on dakikada.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – On sekiz dakika verdim.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Süreye itiraz ediyoruz Başkan, biraz gerçekçi olalım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Tamam, kayda girmiştir.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Ama biz itirazımızın da kayda geçmesini rica ediyoruz.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kayda girdi şu anda zaten itirazınız.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Muş) – On sekiz dakikada şerh mi yazılır Başkan?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ne yapayım?

Bütün şerhlerin anlaşması var.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Başkan, gerçekten mevcut olan bu çalışmaya da yeterli itibarı göstermemektir. On sekiz dakikada şerh yazılır mı ya?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Bu seferlik yazmak zorunda kalacağız.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Muş) – Sanırım Genel Kurula getireceksiniz.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Genel Kurula gelecek.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Böyle bir şey olmaz ama yani böyle bir şey olmaz Başkan, bizim bunu kabul etmemiz mümkün değil.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Muş) – En azından kırk beş dakika, bir saat...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Arkadaşlar, şu anda...

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – En az bir saat vermeniz gerekir Başkan yani gerçekçi olalım.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Muş) – Yazmak için bile şey yok yani. Bir saat vermeniz gerekiyor en az.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Ki bir saat bile değil. Ya, bu, kırk sekiz saat içinde...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Değerli arkadaşlar, on ikiyi çeyrek geçe yani 12.15'e kadar lütfen muhalefet şerhlerinizi...

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Başkan, bu olmaz ama yani.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Tamam, itirazınızı kayda geçirdiniz. Genel Kurulda da aynı şekilde itirazınızı getirebilirsiniz.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Size mantıklı geliyor mu Başkan?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Bugüne özel bir gündemimiz var, özel bir durumumuz var. Bundan dolayı anlayışınızı bekliyorum bu noktada.

Evet, değerli katılımcılar, sizler tarafından gündeme getirilecek ilave bir husus yok ise Dışişleri Komisyonu 27'nci Yasama Dönemi Beşinci Yasama Yılı Üçüncü Toplantısını kapatıyorum; Komisyon üyelerimize, yürütme temsilcilerimize ve ziyarete gelen değerli milletvekillerimize teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 11.53